

CENTER
for Ukrainian and European
Scientific Cooperation

Центр
українсько-європейського
наукового співробітництва

Одеська національна
музична академія
імені А. В. Нежданової

ГО «Музикознавці
України у світовій
культурі» (МУУСК)

Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення
кваліфікації у галузі мистецтвознавства,
музикознавства, музичної педагогіки

**МУЗИКА В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ:
ВЗАЄМИНИ ТА ПРОТИДІЇ**

15 березня – 23 квітня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Організаційний комітет:

Олійник Олександр Леонідович, кандидат мистецтвознавства, професор, народний артист України, ректор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Самойленко Олександра Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; голова ГО «Музикознавці України у світовій культурі»;

Оганезова-Григоренко Ольга Вадимівна, доктор мистецтвознавства, професор кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, народна артистка України;

Осадча Світлана Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Черноіваненко Алла Дмитрівна, кандидат мистецтвознавства, професор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Майденберг-Годорова Кіра Ісааківна, кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки композиторів України, Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; композитор.

Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії :

М89 матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, м. Одеса, 15 березня – 23 квітня 2021 р. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 308 с.

ISBN 978-966-992-518-3

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки «Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії», яка відбулась 15 березня – 23 квітня 2021 р.

УДК 78:372.87(063)

ISBN 978-966-992-518-3

© Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021

© ГО «Музикознавці України у світовій культурі» (МУУСК), 2021

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2021

тембрових, вібраційних і м'язових відчуттів незалежно від висоти звуку, характеру голосних і динаміки звуку, що співається [1].

Будь-який педагог-практик зможе доповнити матеріали з висловленої проблеми зі свого педагогічного досвіду. Саме тим і є цікавим поняття кантилени, що її сутність встановлюється і відкривається кожним співаком при клопіткій допомозі педагога ніби заново і незалежно від тих теоретичних досягнень, якими рясніє сучасна вокальна педагогіка. Однак можна сподіватися, що наш вокальний досвід, узагальнений на основі огляду останніх досягнень вокальної науки і педагогічної практики, послужить більш швидкому засвоєнню даного елементу співу.

Література:

1. Актуальные проблемы музыкальной педагогики. Сб. научных трудов. Выпуск 2. – Саратов: Изд-во «Научная книга», 2005.
2. Варламов А.Е. Полная школа пения. / ред. и коммент. В.А. Багадурова/М.: Музгиз, 1953. – 107 с.
3. Глинка М. Упражнения для совершенствования голоса. М., Изд-во «Кифара», 1997. – 85 с.
4. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики. М.: Музыка, 1968. – 676 с.
5. Морозов В.П. Тайны вокальной речи. Л.: Наука, 1967. – 204 с.
6. Музыкальный энциклопедический словарь под ред. Г.В. Келдыш. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 672 с.

ВИКОНАВСЬКЕ МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧА-ПІАНІСТА

Мамикіна А. І.

*старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Незалежно від часу, вимог до інструментально-виконавської підготовки, гра на музичному інструменті потребує не тільки професійних умінь і навичок, але й наявності когнітивних та психологічних властивостей, таких як: музично-виконавське мислення, увага, пам'ять, контроль емоційного стану під час концертного виступу. Особливу інтегративну функцію у інтерпретаційному процесі піаніста виконує мислення. Загальне визначення означеного феномену

у довідковій літературі можна сформулювати як: здатність людини міркувати та мислити образами, вища ступінь пізнання, можливість оперувати інформацією та отримувати знання, що не можуть бути безпосередньо сприйняті чуттєвим ступенем пізнання [1].

Більш досконало дане поняття досліджується в таких наукових галузях як філософія, психологія, педагогіка, музична психологія та виконавство. У філософському аспекті мислення є «вищою формою відображення об'єктивної реальності, яка полягає у цілеспрямованому...узагальненому пізнанні суб'єктом суттєвих зв'язків і відносин предметів і явищ» [9, с. 391-392]. Отже, мислення як процесуальне явище керує пізнавальною діяльністю людини.

Науковцями в галузі психології мислення розглядається як форма людської суб'єктивності [7], як розумовий процес, спрямованим на вирішення певної задачі [8]. Так, на основі розумових операцій: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, систематизація й тощо, відбувається трансформація отриманих знань. Означенні поняття є важливими складовими музично-інтерпретаційного процесу, оскільки під час опанування твором виконавець заглиблюється у музичну тканину і через розуміння усвідомлює сутність художнього образу.

Мислення є когнітивною здатністю, тому розповсюджується на освітній процес та професійну діяльність особистості. У педагогіці Н.В. Лаврентьєва виокремлює наступні характеристики професійно-педагогічного мислення: «мислення є вищою формою активного і цілісного відображення педагогічного процесу; мислення – інструмент оволодіння предметом і мистецтвом викладання, операційна основа досягнення цілей навчання» [5]. Отже, мисленнєвий процес є гарантом результативності професійної діяльності музиканта. У

професійній сфері музиканта мислення має певну означеність та ґрунтовно досліджується науковцями як «музичне» (М. Арановський, Н. Мозгальова, О. Піхтар, О. Рудницька, А. Сохор, Ю. Холопов О. Щолокова), «творче» (Н. Лаврентьєва, Н. Соколов); «музично-виконавське» (О. Бурська, М. Давидов), «професійне» (В. Коріна, С. Гмиріна), «музично-інтонаційне» (О. Спіліоті), «художньо-образне» (О. Палатайко) мислення. Так, О.Бурська і Л. Ушакова розглядають музично-виконавське мислення як інтегративний духовний феномен. На думку вчених, музичне мислення виявляється у єдності художньо-концептуального, музично-феноменологічного та виконавсько-технологічного компонентів [2]. На думку А. Корженевського, музично-виконавське мислення «узагальнене і складно опосередковане комплексним відображенням дійсності у процесі рішення конкретних виконавських завдань переведення духовного художнього змісту з не художньої матеріальної системи в художню» [4, с. 34]. М. Давидов

визначає, що виконавець у процесі гри на інструменті мислить «ладово, гармонічно-функціонально, метроритмічно (тобто, як композитор), динамічно, артикуляційно, агогічно, моторно, тактильно в умовах реалізуючого процесу-дії» [3, с. 36]. Таким чином, під час втілення художнього образу на фортепіано, музично-виконавське мислення охоплює цілий комплекс виконавських завдань та координує художньо-рухові процеси музиканта.

Взагалі апріорним мисленням музиканта є музичне мислення. Воно є творчо-пізнавальною діяльністю, спрямованою на усвідомлення та відтворення художнього смислу образів мистецтва [6]. Зауважимо, що інтелектуальний процес піаніста перетинається з його емоційною сферою. Емоційне сприйняття художнього образу створює умови для утворення поліінтонаційної виразності музичного висловлення. Саме в інтонації дешифрується і конкретизується авторський смисл музичного твору. На думку Г.Ципіна, музичне мислення створює «проникнення у виразно-смысловий підтекст інтонації, та осмислення логічної організації звукових структур» [10, с. 137].

Особливість мислення піаніста полягає не тільки у виконавських завданнях (художніх, тембральних, оркестрових, артикуляційних, технічних), але й в умінні створювати образно-слухове уявлення виконуваного музичного твору. На основі розумових дій: аналізу, порівняння, синтезу формується еталон виконуваного твору, який реалізується в музично-мисленнєвому процесі.

Таким чином, виконавське мислення здобувача-піаніста – це індивідуальна інтегрована здатність музиканта на свідомому і підсвідомому рівні здійснювати образно-смыслові, звуко-уявні, професійно-виконавські завдання в процесі опрацювання музичних творів. Рівень мислення визначає рівень професійної майстерності музиканта та забезпечує творчу результативність музично-педагогічної діяльності.

Література:

1. Большой энциклопедический словарь. URL: <https://gufo.me/dict/bes> (дата звернення: 22.01.2021).
2. Бурська О. П. Методичні основи розвитку музично-виконавського мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2005. 22 с.
3. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): навч. посіб. Київ : Музична Україна, 2004. 290 с.

4. Корженевський А. Й. До питання про специфіку мислення музиканта-виконавця. *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства* : зб. статей. – Київ: Муз. Україна, 1981. С. 29–40.

5. Лаврентьева Н. В. Формування творчого мислення майбутніх спеціалістів музики в процесі інструментально-виконавської підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 Кам'янець-Подільський, 2016. 239 с.

6. Піхтар О. А. Методична система формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02. Київ. 2007. 22 с.

7. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. 4-те вид. Київ : Либідь, 1999. 632 с.

8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 720 с.

9. Философский энциклопедический словарь, ред Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, Москва: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с. (с. 391-392), 10.Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано. Москва: Просвещение, 1984. 175 с.

МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Г. М. ВІРАНОВСЬКОГО

Марік В. Б.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії музики та музичної етнології
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

Професор Одеської музичної академії, завідувач кафедри історії музики та музичної етнології Георгій Миколайович Вірановський (1935 – 2013) був випускником С. Д. Орфєєва.

Г. Вірановський розробив велику кількість навчальних курсів, серед яких – народна музична творчість, сольфеджіо, поліфонія, історія музики (вітчизняна та зарубіжна), гармонія (кожен з цих курсів в загальній та спеціалізованій формах), два авторських спецкурси – «Музично-теоретичні системи» і «Вступ до спеціальності». В 1974 році керував Міжвузівським семінаром педагогів, присвяченим питанням інтерпретації і музичної